

UNIVERZA V MARIBORU
PEDAGOŠKA FAKULTETA
Oddelek za predšolsko vzgojo

DIPLOMSKO DELO

Tamara Hrovatič

Maribor, 2011

UNIVERZA V MARIBORU
PEDAGOŠKA FAKULTETA
Oddelek za predšolsko vzgojo

Diplomsko delo

**DRAMATIZACIJA ZGODBE S SENČNIMI
LUTKAMI**

Mentorica:

višja predavateljica Sabina Šinko

Kandidatka:

Tamara Hrovatič

Maribor, 2011

Lektorica:

Jasmina Jakopič, prof. slov. jezika

Prevajalec:

mag. Mladen Feketija, mag. angl. jezikoslovja

Zahvala

Iskreno se zahvaljujem mentorici višji predavateljici Sabini Šinko za strokovno pomoč, usmerjanje in koristne napotke pri nastajanju diplomskega dela.

Želela bi se zahvaliti tudi strokovnim delavkam in otrokom Vrtca Šentjur, ki so pripomogli k temu, da je diplomsko delo lahko nastalo.

Globoko zahvalo si zaslužijo oče, mati ter sestra Klara, ki so mi ves čas šolanja stali ob strani, me spodbujali in verjeli vame.

Posebno zahvalo posvečam fantu Alešu za podporo, potrpežljivost in čas, ki ga je preživel z najinim sinom Galom, ker jima sama zaradi obveznosti do naloge nisem posvečala toliko pozornosti.

UNIVERZA V MARIBORU
PEDAGOŠKA FAKULTETA
Oddelek za predšolsko vzgojo

IZJAVA

Podpisana Tamara Hrovatič, roj. 02. 09. 1987, študentka Pedagoške fakultete Univerze v Mariboru, smer predšolska vzgoja, izjavljam, da je diplomsko delo z naslovom DRAMATIZACIJA ZGODBE S SENČNIMI LUTKAMI pri mentorici viš. pred. Sabini ŠINKO avtorsko delo. V diplomskem delu so uporabljeni viri in literatura korektno navedeni; teksti niso prepisani brez navedbe avtorjev.

Tamara Hrovatič

Maribor, 2011

POVZETEK IN KLUČNE BESEDE

V diplomskem delu z naslovom Dramatizacija zgodbe s senčnimi lutkami je predstavljeno projektno vzgojno delo v oddelku otrok, starih od 4–5 let.

V teoretičnem delu diplomske naloge je na podlagi strokovne literature opisano senčno gledališče, senčne lutke, lutkovna dramatizacija, dramatizacija zgodbe, lutka – idealna povezava didaktičnih smotrov ter projektno delo.

Namen praktičnega dela je bil, da otroke seznanimo s senčnimi lutkami in njihovo izdelavo, s katerimi na koncu izdelamo dramatizacijo. Podrobno je opisan potek projekta, ki vsebuje tri priprave, in sicer spoznavanje senčnih lutk, izdelavo senčne lutke in dramatizacijo zgodbe s temi lutkami. Projektno delo smo izvedli v oddelku otrok starih od 4 do 5 let Vrtca Šentjur. Pri samem projektu pa nam je za literarno predlogo služila zgodbica Škoržek, avtorice Gerde Marie Scheidl.

Ključne besede: senčno gledališče, senčne lutke, dramatizacija zgodbe, projektno delo, vrtec.

Abstract

In my diploma paper *Use of shadow puppetry for staging / dramatization of a story* an educational project work with 4-5- year- old- children is presented.

Theoretical background describes shadow theatre, shadow puppets, puppet dramatization, dramatization of a story , a puppet as an ideal connection of didactic aims, and project work.

The purpose of the practical part was to make known children with shadow puppets, their making and dramatization with them. There is described a process of the project, which consists of getting to know the shadow puppets, making the shadow puppet and dramatizing the story with these puppets. The project work was carried out with 4-5- year- old- children in kindergarten Šentjur. We used the story Škoržek whose author is Gerde Marie Scheidl.

Keywords: shadow theater, shadow puppets, dramatization of stories, project work, kindergarten

KAZALO VSEBINE:

1 UVOD	1
2 TEORETIČNI DEL	3
2.1 SENČNE LUTKE IN SENČNO GLEDALIŠČE.....	3
2.1.1 Tradicionalna senčna gledališča.....	3
2.1.1.1 Svetloba.....	5
2.1.1.2 Platno.....	6
2.1.1.3 Seznanjanje s senco.....	6
2.1.1.4 Preprosto načrtovana scena.....	7
2.1.1.5 Izdelovanje, pripovedovanje in predstava dramatizacije od 3–5 let	7
2.2 SENČNE LUTKE.....	8
2.3 LUTKOVNA DRAMATIZACIJA.....	9
2.3.1 Uporaba lutk v vrtcu.....	9
2.3.2 Primeri dramskih dejavnosti od 3 do 6 leta.....	13
2.4 PRIPRAVA LUTKOVNE DRAMATIZACIJE Z OTROCI.....	14
2.4.1 Izdelava lutk in scene.....	14
2.4.2 Govor.....	15
2.4.3 Razvoj gibalnih spretnosti ob animaciji z lutko.....	15
2.4.4 Glasbena in zvočna oprema.....	16
2.5 LUTKA – IDEALNA POVEZAVA DIDAKTIČNIH SMOTROV.....	17
3 PROJEKTNO DELO	18
3.1. PROJEKT.....	18
3.2. OSNOVNE ZNAČILNOSTI V PROJEKTNEM DELU.....	19
3.3 VLOGA VZGOJITELJA PRI PROJEKTNEM DELU.....	19
3.4 VLOGA OTROKA PRI PROJEKTNEM DELU.....	19
3.5 DELO PRI PROJEKTU.....	20
3.6 GLAVNE ETAPE PROJEKTNEGA DELA.....	20
4 PROJEKT: DRAMATIZACIJA ZGODBE S SENČNIMI LUTKAMI	22
4.1 NAMEN PROJEKTA.....	22
4.2 RAZČLENITEV, PODROBNA OPREDELITEV IN OMEJITEV PROJEKTA.....	23

4.3 CILJI IN HIPOTEZE PROJEKTA.....	23
4.4 POBUDA	25
4.5 UDELEŽENCI PROJEKTA	26
4.6 IZVEDBA PROJEKTA	26
4.7 PRIPRAVE	27
5 SKLEP.....	47
6 VIRI IN LITERATURA.....	50

KAZALO SLIK:

Slika 1: Dalang	3
Slika 2: Gledališče Karagos	4
Slika 3: Kitajske senčne lutke	5
Slika 4: Grafoskop	6
Slika 5: Senčna lutka, s črno senco na platnu	8
Slika 6: Seznanjanje z zgodbo.....	31
Slika 7: Opazovanje senc	31
Slika 8: Opazovanje senčnih lutk od blizu.....	32
Slika 9: Obrisovanje in opazovanje senc	32
Slika 10: Izdelovanje senčnih lutk	37
Slika 11: Skiciranje senčne lutke	38
Slika 12: Senčna lutka – Škoržek.....	38
Slika 13: Končane senčne lutke	38
Slika 14: Spontana igra senc	39
Slika 15: Risba za ozadje	39
Slika 16: Priprave na dramatizacijo	45
Slika 17: "Škoržek"	45
Slika 18: Otroci, ki igrajo na glasbila.....	45
Slika 19: Pogled od spredaj.....	46
Slika 20: Občinstvo	46

1 UVOD

»Lutka je igrača, lutka je maska, lutka je sovrstnik, lutka sem jaz.

Lutka je spodbuda za akcijo, je motivacijsko sredstvo, ki ni le beseda.

Lutka je družabnik, za pomoč pred osamljenostjo.

Lutka za komunikacijo – besedno in nebesedno, za samozavest,

za spretnost, za samoobvladovanje in strpnost,

za umirjanje, osredotočenje, za igro brez besed,

za učenje ustvarjalnega mišljenja,

za spodbujanje integrirane levo – desne možganske dejavnosti,

za poučevanje in učenje na vseh predmetnih področjih,

za učinkovitejše pomnjenje,

za zabavno učenje, prijetno šolo, v veselje učencem in učiteljem.«

(Kroflič, 2002, recenzija)

Lutka je odlično sredstvo za komunikacijo med vzgojiteljem in otrokom ter med otroci samimi. Izboljšuje medsebojne odnose in sprošča vzdušje v skupini. Otroku nudi možnost izražanja čustev, sproščanja konfliktov, vzgojitelju pa pomaga pri lažjem razumevanju otrok, prepoznavanju njegovih čustev in težav (Novak, b. l., pridobljeno 25. 5. 2010 iz <http://www.pef.uni-lj.si/~vilic/gradiva/3-korosec-kreativna.pdf>).

Z lutko se otrok sreča že zelo zgodaj. Če ne prej, ko vstopi v vrtec. V rokah vzgojitelja mu pomaga pregnati strah. Uspe ji odpravljati nesporazume, otrok ji zaupa težave in skozi vzpostavlja simbolično komunikacijo z okoljem.

Preprosta vzgojiteljeva lutka otroka vzpodbudi k ustvarjalnosti in tako se rodijo prvi kreativni izdelki, ki utrjujejo otrokovo samopodobo. Vzgojitelji že v predšolskem obdobju otroka usmerjajo k ustvarjalni igri z lutkovnimi elementi: od prstnih iger v naročju, lutk iz škatel, vrečk in nogavic do animacije igrač v fantazijskih dogodivščinah. Ta proces naj bi se nadaljeval tudi v osnovni šoli.

Vznemirjenje v otroku vedno sproži tudi ogled lutkovne predstave. Lutkovna predstava za mlade gledalce mora biti kompletna, slojevita umetniška stvaritev in kot taka lahko nastane le ob polnem vključevanju vseh sodelujočih.

(Majaron, 2002, str. 5-7)

Po izkušnjah sodeč imajo vsi otroci zelo radi lutke. Še posebej so jim ljube tiste, ki jih izdelajo sami, saj imajo zaradi tega poseben čar. Ker vemo, da v vrtcih primanjkuje dejavnosti, kjer bi si otroci sami izdelali lutke, smo se odločili, da bomo s skupino otrok starih od 4–5 let izdelali senčne lutke, s katerimi bomo na koncu ustvarili lutkovno dramatizacijo. Zgodbo bomo skupaj izbrali glede na tematski sklop, da bomo lahko na podlagi tega izdelali lutke.

Tako je v teoretičnem delu opisano senčno gledališče in senčne lutke, lutkovna dramatizacija in dramatizacijo zgodbe, lutka – idealna povezava didaktičnih smotrov ter projektno delo.

V praktičnem delu pa je opisan sam postopek spoznavanja senčnih lutk in njihova izdelava, material, potreben za izdelavo in na koncu celotno delo – dramatizacija zgodbe s senčnimi lutkami.

2 TEORETIČNI DEL

2.1 SENČNE LUTKE IN SENČNO GLEDALIŠČE

2.1.1 Tradicionalna senčna gledališča

Prvo senčno gledališče naj bi se razvilo na indonezijskih otokih. Indonezijsko lutkarstvo je razvilo posebno senčno gledališče Wayang Kulit, v katerem so lutke izdelane iz posebej strojenega usnja, ki je lepo okrašeno z barvami, zlatom in perforirano, ploskev lutke pa je podobna čipkam, kar daje uprizoritvi kot kontrast črnobelo ali v barvah poseben čar. Ime vajanka, s katerim po vsem svetu imenujemo vrsto lutk, je prišlo iz njihove besede bayang – bayang, kar pomeni senco. Dalang je glavni lutkar, ki sedi za platnom in sam igra vse like. Platno je na odru sredi prostora in je predstavo možno spremljati zdaj kot senčno igro, potem spet lutkarja v hrbet, kako vodi precizno izdelane lutke.

Po stari tradiciji liki ne posnemajo realistično človeka in njegovih gibov, pač pa jim posebna oblika in členjenje rok omogočata prepričljivo in zanimivo lutkovno gibanje. Lutke so izdelane iz poslikanega pergamenta – iz prosojno strojene bivolove kože, ojačane s koščeni in lesenimi vodili (Majaron, 1986).

Slika 1: Dalang

(pridobljeno dne 24. 09. 2010, <http://images.google.si/images?/.../>)

Med tradicionalnimi senčnimi lutkami poznamo turško senčno gledališče Karagos, ki se je razvilo v muslimanskih deželah. Gledališče Karagos je podobno ostalim senčnim gledališčem, le da vsi: pisec, režiser, igralec, pevec, lutkar nastopajo v eni osebi.

Sodobno senčno gledališče največkrat črpa iz tradicionalnih gledališč orientala in prilagaja estetiko in sporočilnost glede na čas in prostor. Osnovni princip senčnega gledališča se pri vseh oblikah kaže podobno, razlikuje se med seboj le v postavitvi luči, kvalitete materiala lutke in kvalitete platna, na katerega se projicira sence (Trefalt, 1993, str. 62).

Slika 2: Gledališče Karagos

(pridobljeno dne 15. 04. 2010,

<http://images.google.si/imgres?imgurl=http://www.manzara.gen.tr>)

Tudi kitajsko senčno gledališče sega v čas pred našim štetjem. Kitajske senčne figure so bile narejene iz ustrojene živalske kože. Figure so narisali na posušeno usnje in jih izrezali. Poleg precizne izdelave se kitajske lutke odlikujejo s poslikanimi drobnimi vzorčki, običajno imajo zamenljive glave. Iz tega sledi, da občinstvo prepoznava osebe po obliki glave, izrazu, frizurah, pokrivalih (Majaron, 1986).

Slika 3: Kitajske senčne lutke

(pridobljeno dne 15. 04. 2010,

<http://images.google.si/imgres?imgurl=http://www.cultural-china.com/chinaWH/images/arbimages//.../>

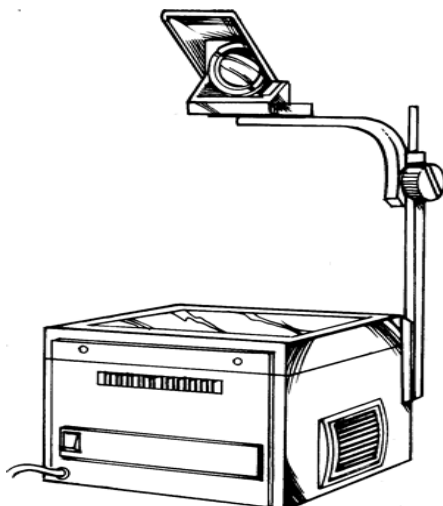
Sodobno senčno gledališče je z vpeljavo različnih vrst podlage, na katero so se projicirale sence, odstopalo od tradicionalnega senčnega gledališča. Ni več stalnega okvirja s platnom, na katerega se odslikavajo sence. Ta lahko prosto padajo in se premikajo v vetru. Material je lahko različen in vsebuje bolj ali manj prosojne materiale (prav tam).

2.1.1.1 Svetloba

Izbira svetlobnih instrumentov je različna. Za projiciranje sence na platno lahko uporabimo namizne svetilke, žarnice z odsevniki, neprepusten projektor, diaprojektor in najpogosteje uporabljen grafoskop.

Grafoskop se najpogosteje uporablja pred filmskim platnom ali kar pred prazno steno. Lahko pa deluje tudi za gledališko predstavo, občinstvo pa lutkarja tudi vidi. Tudi produkcija je v celoti izvršena na platnu, lutke, scenska izvršitev in število igralcev pa je omejeno.

Postavitev grafoskopa za platno pa vse te težave reši. Senčni zaslon skrije izvajalce, tako da to ne moti občinstva. Nevezana produkcija na grafoskopu lahko sedaj izkoristi večje lutke, celotno scensko izvršitev in več lutkarjev za platnom (Wisniewski, 1997, str. 4–6).

Slika 4: Grafoskop

2.1.1.2 Platno

Izbira platna je prav tako raznolika. Lahko uporabimo papir, ki je poceni in nam je takoj na voljo, vendar je nestabilen in nemogoč za čiščenje, rjuho, ki je močnejša od papirja, plastično kopalniško podlogo, ki je groba, vendar nudi boljšo svetlobno razširjenost od rjuhe ali pa star stenski okvir, na katerega lahko pritrdimo rjuho (Wisniewski, 1997, str. 8).

2.1.1.3 Seznanjanje s senco

Kadar delamo s 3–5 letniki je najboljše vpeljati koncept senc, preden preidemo na senčne lutke. Preden sedemo za projektor in ožarimo platno, ugasnemo projektor in sedemo pred platno k otrokom. Z njimi se najprej pogovorimo, kdaj sploh nastane senca in kdaj jo vidimo, kdaj ne, kako nastane ... Za nastanek sence pa potrebujemo luč.

Senca – e (ž) razmeroma temna ploskev za osvetljenim neprosojnim telesom.

Otroke s senco na platnu seznanjamo postopoma. Najprej jim sami pokažemo npr. svojo roko, telo, obraz, da vidijo njeno premikanje in obliko na platnu. Kasneje pa jih povabimo v manjših skupinah, da pridejo za platno in sami oblikujejo sence s svojim telesom. Preko seznanjanja s senco se lahko tudi igramo, tako da otroci ugotavljajo, kdo sedi za platnom.

Kasneje jim tudi pokažemo razne predmete (črne, prosojne in obarvane). Pokažemo jim tudi, da je lahko senca velika, če jo približamo k projektorju ali majhna, če jo oddaljujemo od projektorja (Wisniewski, 1997, str. 21–29).

2.1.1.4 Preprosto načrtovana scena

Tehnike načrtovanja scene ne zahtevajo veliko umetniških spretnosti. Uporabimo lahko poceni materiale, ki nam vzamejo najmanj časa za ustvarjanje, kot so npr.: papir, povoskan papir, barvna plastika, čipka, prtiček ... S tem materialom lahko ustvarimo raznolike scenske efekte: povoskan papir nam lahko služi za efekt noči, vulkanski izbruh; barvna plastika npr. za sončni zahod ali vzhod, travo; čipko lahko uporabimo za gibljive kulise in še marsikaj drugega. Pomagamo si lahko tudi s prozorno folijo in z alkoholnim barvnim flomastrom, s katerim preprosto narišemo kar želimo (Wisniewski, 1997, str. 71–80).

2.1.1.5 Izdelovanje, pripovedovanje in predstava dramatizacije od 3–5 let

S 3–5 letniki je mogoče ustvariti odličen projekt s senčnimi lutkami, vendar moramo ohraniti preprostost, kratkost in neformalnost: misliti moramo na to, da je sam proces bolj pomemben od končnega izdelka.

V dejavnost vključimo vse otroke, vendar oblikujemo manjše skupine, kjer se lahko individualno izražajo. Ker ti otroci še vedno razvijajo spretnost rezanja, jim pri tem lahko pomagajo vzgojiteljice in pomočnice.

Z določenimi pesmimi, rimami in zgodbami lahko marsikaj dosežemo (Wisniewski, 1997).

2.2 SENČNE LUTKE

Senčne lutke imajo dolgo zgodovino. Sprva so bile iz ustrojene prosojne bivolje kože in obarvane z naravnimi barvili. Večinoma so bile oblikovane kot stoječe figure v profilu, vodene pa na dolgi palici, ki je bila podaljšek ene noge. Druga noga je bila večinoma samodejno gibljiva. Lutke so imele sklepe v komolcih in ramenih, roke so bile vodene na posebnih palicah, vodilih (Varl, 1997 str. 4).

Posebnost senčnih lutk je v tem, da so izredno mehke, nežne in poetične. Igra s senčnimi lutkami ne dovoljuje raznih podrobnosti. Z njimi uprizarjamo preproste, jasne, a še boljše, otrokom že znane vsebine, ki jih s takim podajanjem le dopolnimo in vzbudimo domišljijo pri najmlajših. Primerne so basni ter pravljice, ki imajo točno določen zaplet, pripovedi, kjer ni veliko govorjenja, ne preveč dialogov in monologov. S sencami lahko ilustriramo kakšno berilo ali pripoved, da jo otrokom pokažemo še na drug način.

Senčne lutke so po svoji tehnologiji ploske, imajo le dve dimenziji: širino in višino. Delimo jih v dve skupini: prve so tiste, ki so izdelane iz kartona, papirja in vezane plošče, njihova senca na platnu pa je črna. Druge pa so tiste, ki jih izdelamo iz prosojnih materialov (celofan, svila ...) in jih pobarvamo s tuši ali naravnimi prosojnimi barvili. Njihova senca je barvna.

Slika 5: Senčna lutka, s črno senco na platnu

(pridobljeno dne 15. 04. 2010,

http://www.knjigca.si/lutke/lutke_puppets_vsebina.htm)

Osnovno vodilo senčne lutke je lesena ali kovinska palica, ki jo prilagodimo izvoru svetlobe, tako da je senca vodila na platnu čim manj vidna. Še posebej moramo paziti na izdelavo oči. Oko moramo izrezati, da gre skozi luknjico svetloba, ki je ob temni senci na platnu svetla (Varl, 1997 str. 28).

2.3 LUTKOVNA DRAMATIZACIJA

Otrok se v dramatisirani zgodbi vživlja in namišljeno spreminja v živali ali stvari, glede na zgodbo, pesem ali neko splošno besedilo. Dramatisirane igre razvijajo otrokove sposobnosti globljega vpogleda v stvari, širšega prilagajanja, močnejšega vživljanja in dobrega razsojanja.

Otrok se v gledališki igri ne obremenjuje z besedilom, lahko pa se zgodi, da besedilo otroke preveč omejuje in jim jemlje spontanost in svobodo, ki sta nujni v otroškem gledališču. Ob takem načinu dela, bo otrok zunanjim spodbudam dodal tudi svoj osebni pogled na stvari.

Dramatisirane zgodbe zahtevajo svojevrstno disciplino, ki je razvitejša od pravil običajnih iger. Vzgojitelj mora paziti, da ta disciplina ne postane pomembnejša od ciljev, otroci pa dejavnosti ne smejo doživljati kot pritisk, ki je pomembnejši od igre. Od otrok ne zahtevamo kopiranja, temveč dojemanje in doživljanje sveta. Spodbujamo svobodno in individualno interpretacijo (Korošec, 2006).

V vrtcu lutkovna igra še ne nastopa kot vrsta, ki bi jo otroci doživljali preko branja odraslega. Dramatiko na tej stopnji nadomeščajo ogledi predstav, filmov, kaset ter različne oblike dramatisacij in improvizacij. Otroci pogosto izražajo svoje razumevanje besedila preko vživljanja v literarne osebe, ki jih med spoznavanjem besedila tudi zaigrajo (dramatisacija pravljič ali pesmi). Pri tem pa uporabljajo različne lutke, hkrati pa doživljajo in oblikujejo tudi otroške gledališke in lutkovne predstave (Marjanovič Umek, 2001).

2.3.1 Uporaba lutk v vrtcu

Lutka v predšolskem obdobju vpliva na kognitiven, socialni, čustveni in fizični razvoj individualnosti.

Skozi lutko lahko otrok izraža svoje intimno doživljanje sveta, rešuje konflikte in gradi socialne vezi. Z lutko lažje vzpostavi stik kot z odraslim.

Otrokom lutke približamo počasi in s potrpljenjem, tako bodo pritegnile pozornost otrok, da se bodo umirili in vstopili v čudovito vizualno zgodbo. Mlajše otroke bodo pritegnile preproste lutke, ki jih lahko narišemo na prstke. Na palico jim lahko pritrdimo papir, ki so ga sami zmečkali, ali pa jim lahko pripravimo mehke prstne ali ročne lutke, s katerimi oponašajo gibanje kakšne živali.

Starejši otroci so sposobni sami izdelovati lutke in sodelovati v vodeni lutkovni dejavnosti (vir: zapiski s predavanj, Lutkovno-gledališka vzgoja z metodiko, 2007).

Lutko lahko v vrtcu uporabljamo pri izvajanju vseh področij dejavnosti.

Lutka opazuje in spremlja otrokov gibalni razvoj. Motivira jih, da se vključujejo v spontane in vodene dejavnosti, jih spodbuja, opogumlja, usmerja, popravlja, z njimi sodeluje in se tudi igra. K sodelovanju lahko spodbudi in motivira tudi tiste otroke, ki ne želijo sodelovati.

Lutka lahko otrokom pripoveduje, bere pravljice, uganke, pesmice in jim hkrati omogoča stik s knjižnim jezikom. Otroke spodbuja k pripovedovanju, k igri in verbalni komunikaciji. Ob igri z lutko se učijo komunikacijskih socializacijskih spretnosti in reševanja konfliktov. V igralnici se lahko razvije spontana igra z lutko, ko se otrok sam sproščeno in svobodno pogovarja z lutko, se igra z več lutkami hkrati in med igro spreminja vloge.

Lutka opazuje otroke pri odzivanju na vsa srečanja z umetnostjo, spodbuja jih da iščejo, raziskujejo in najdejo odgovor ter rešitev na izvedbeno nalogo. Lutka lahko otroku pomaga pri premagovanju krize, ki je v procesu socializacije posledica ločitve od staršev.

Lutka lahko pomaga otrokom pri dnevnih rutinah, pri prehodih med dejavnostmi. Pomaga jim pri sprejemanju pravil ter sodelovanju pri ustvarjanju kulture sobivanja.

Lutka pomaga otrokom spoznavati živo in neživo naravo, pelje jih na sprehod ob različnih časih dneva in vremenskih pogojih, z njimi opazuje živa bitja in predmete iz narave in jim pomaga ločevati domišljjski svet od realnega.

Lutka lahko z otroki šteje, meri, razvršča predmete ter z njimi raziskuje prostore vrtca.

(Kurikulum za vrtce, 2004)

Najpomembnejše metode dela z lutkami v vrtcu so: spontana igra v lutkovnem kotičku, pripovedovanje z lutkami, lutkovne dramatizacije, učenje s pomočjo lutk, komunikacija z lutkami, priprava prizorov z lutkami, izdelava lutk itd. Lutkovne aktivnosti pogosto uporabljamo na različnih področjih delovanja v vlogi motivacijskega sredstva (Šinko, 2009).

N. Rentro in T. Hunt pa izpostavljata šest različnih dejavnosti lutke, ki jih v pedagoškem procesu uporabljamo na različne načine:

- **Spontana igra z lutko**

Pri spontani igri z lutko gre za obliko simbolne igre, ko se otrok sam sproščeno pogovarja z lutko ali se igra z več lutkami, med igro pa spreminja vloge. Otroci pa si sami hitro naredijo tudi preprost lutkovni oder, pri katerem jim pri težavah pomaga vzgojiteljica.

Spontana lutkovna igra pa se lahko zgodi tudi med načrtovano lutkovno dejavnostjo. Med izdelavo lutk se takoj, ko se je lutka sposobna gibati, lahko odvija komunikacija med njimi. En otrok se sam pogovarja s svojo lutko, drugi z gibanjem oživlja svoj lik ... Pri tem so vzgojitelji večinoma presenečeni in vznemirjeni obstanejo pri opazovanju (Rentro in Hunt, 1982; povzeto po Borota, 2006).

- **Priprava prizorov z lutko**

Priprava prizorov z lutko pomeni dramatizacijo zgodbe. Poteka pod vodstvom odrasle osebe, ki s tehnikami kreativne drame usmerja otroke k pripravi prizorov z

lutko na osnovi neke zgodbe, poezije, glasbe, realnega življenja ali domišljije. Scenarij, dialoge in svoje ideje otroci svobodno improvizirajo, učitelj pa jih prepusti lastni ustvarjalnosti. Priprava predstave pozitivno vpliva na posameznika in celotno skupino. Pomembno je tudi občinstvo, ki si bo predstavo ogledalo (Rentro in Hunt, 1982; povzeto po Borota, 2006).

- **Pripovedovanje z lutko**

Največje bogastvo, ki nam jih nudijo lutke je, da lahko z njimi pripovedujemo zgodbo, učimo pesem, predstavimo poezijo ali pa z njihovo pomočjo delimo zgodbo. Vzgojitelju ponujajo možnost za kreativno interpretacijo in ustvarjanje magičnega sveta za in z otroki.

Če zgodbo pripoveduje junak v prvi osebi, jo doživimo čisto drugače, kot če bi jo vzgojiteljica prebrala iz knjige. Med samo predstavitevijo zgodbe je med otroki in lutkami pristen dialog, ki ga pri pripovedovanju ali branju zgodbe ni. Otroci se v lutkovne junake vživijo, jih spodbujajo, sprašujejo in like globlje doživljajo (Rentro in Hunt, 1982; povzeto po Borota, 2006).

- **Pogovarjanje skozi lutko**

Če otroci ne znajo z besedami opisati svojih misli, še ne pomeni, da ne znajo izraziti svojih čustev in doživetij, zato jim je potrebno ponuditi ustrezen medij, da jih lahko izrazijo. Lutka nam je lahko pri tem v veliko pomoč, otroku pa predstavlja ščit. Komunikacija skozi lutko pomaga razvijati otrokove verbalne sposobnosti. Pri pogovarjanju z lutko je bolj sproščen in se ne počuti izpostavljenega, ne počuti se odgovornega za besede in dejanja, ki jih naredi lutka. Večkrat ko se bo otrok z lutko igral, lažje se bo izražal in razumel sebe. Zato je v skupini dobrodošla lutka ljubljenska, ki je z otroki vedno in povsod, zato ji zaupajo. Lutka je poslušalka, nežna z otrokom, ne obtožuje in ne graja. Otroci lahko svojo ljubljenko prinesejo tudi od doma. Ta je učitelju v pomoč pri vzpostavljanju stika. Vzgojiteljeva lutka vzpostavi stik z otrokovo igračo.

Lutka ljubljenska lahko gre tudi z otrokom domov. Na takšen način se vzpostavi stik med domom in šolo. Tako se izboljša zaupanje in komunikacija (Rentro in Hunt, 1982; povzeto po Borota, 2006).

- **Učenje in poučevanje**

Preproste lutkovne tehnike so nam lahko v pomoč pri doseganju kurikularnih ciljev. Z lutko lahko vzgojitelj posreduje informacije na zanimiv način (Rentro in Hunt, 1982; povzeto po Borota, 2006).

- **Izdelava lutke**

Pri izdelavi lutke mora imeti otrok toliko svobode, da bo lahko oblikoval karakter po svoje. Pri mlajših otrocih ni pomembno kako lutka izgleda, pomembno je, da otrok verjame, da je naredil to, kar je želel, čeprav to ni temu niti podobno. Vzgojitelj pa mu je dolžen verjeti in sprejeti njegovo kreacijo, nikakor pa ne sme prekinjati njegovih idej s komentarji kot so: »Kje pa si še videl zeleno pikapolonico?«

Ob izdelavi lutke bo otrok razvijal fino motoriko, koordinacijo oko – roka, spoznaval različne materiale, širil znanje ob pojmih, izražal čustva itd. Otrok bo z lutko, ki jo je sam ustvaril bolj cenil kot katerokoli drugo in z njo vzpostavil intimen in pristen odnos (Rentro in Hunt, 1982; povzeto po Borota, 2006).

2.3.2 Primeri dramskih dejavnosti od 3 do 6 leta

- se igra, vživlja in posnema živali, osebe, odnose med njimi z uporabo glasu, telesa, prostora, lutke, predmeta, kostuma, maske;
- z gesto, zvokom ter besedo opiše objekt, situacijo ali okolje;
- uporablja predmete, da predstavljajo druge predmete;
- si zamišlja in izvaja animacijo z različnimi vrstami lutk in predmeti;
- sodeluje v igri z drugimi;
- sodeluje v igri, ki ima več prizorišč;

- »bere« risbo, fotografijo in ustvarja zgodbo;
- izmisli si zgodbo ali pesem, ki jo z otroki igrajo;
- se izraža in opazuje besedni govor (monolog, dialog, zbor), govorico telesa (gibanje, gesta, izraz obraza), govorico dogajanja v prostoru (oseba, usmerjena proti ali stran od druge osebe, predmeta), govorico časovnega dogajanja (dinamika dejanskega dogajanja v igri ali prizoru in organizacija časa, v katerem se dogaja pripoved, npr. teden ali leto – omejeni čas predstave);
- gleda predstavo, uporablja in razlikuje gledališka sredstva (scenska prvina, scenski predmet, kostum, razsvetljava, zvok, maska, lutka);
- doživlja, izvaja, zamišlja si različne napetosti v dramskem dogajanju;
- si zamišlja in režira dogajanje v prizoru, v celoti predstave (Kurikulum, 1999, str. 44).

2.4 PRIPRAVA LUTKOVNE DRAMATIZACIJE Z OTROCI

2.4.1 Izdelava lutk in scene

Lutke so za otroke zelo privlačne, imajo posebno moč in energijo, ki jo zmorejo le one. Tu ne gre le za estetsko izdelane lutke ali tiste, kupljene v trgovini, pač pa gre za vse možne preproste lutke, ki jih otroci naredijo sami ali s pomočjo vzgojiteljice. Ni pomembno kako lutka izgleda, temveč kaj otrok čuti do te lutke. Ob izdelavi bo otrok razvijal fino motoriko, koordinacijo oko – roka, spoznaval različne materiale, širil pojme in izražal čustva ob ustvarjanju lika. Otroke lahko k spontani komunikaciji pripravi že vsak predmet, ki oživi in postane oseba.

Otrokom, ki dobro obvladajo fino motoriko pa lahko ponudimo različne predmete, katere bodo s svojo domišljijo spremenili, dopolnili in dodali značilne elemente, ki simbolizirajo določen značaj.

Tudi scena ni potrebno, da je vrhunsko izdelana. Otroci se znajdejo sami, morda z mizami, stoli ali preprostimi predmeti, ki simbolizirajo drevo, hišo, lahko pa določen predmet predstavljajo kar sami (Korošec, 2006).

Pri izdelavi lutk se osredotočimo na samo izražanje, manj na spretnost rok, izogibamo se uporabi vzorcev, šablon, otroku prepustimo izdelavo lutke na njegov

način in namesto da jih sprašujemo: »Kaj je to?« jih vzpodbujamo: Pripoveduj mi o tem!« (Šinko, 2009).

»Predšolski otrok, ki ima razvito fino motoriko, je sposoben iz enostavnih materialov izdelati nove predmete, lutke – simbole, katere lahko uporablja pri predstavljanju resničnostnega in intimnega sveta. Če pa otroku ponudimo manj realistične predmete, jih lahko s pomočjo svoje domišljije ustvarjalno spremeni in dopolni. Enostavnim lutkam, predmetom (čevlji, stvari iz kuhinje ...) otrok z lahkoto doda elemente, ki imajo določen pomen.« (Korošec, 2006; povzeto po Šinko, 2009).

2.4.2 Govor

Lutkar mora skrbeti za govor in animacijo hkrati, vse pa se mora ujemati s podobo lutke. Govor mora biti razločen, jasen, razumljiv in govorjen v pravem tempu. Primeren je pripovedni slog, pazimo pa, da ne pačimo glasov. Ker se ne vidi kako lutka odpira usta, se mora prepoznati po glasu (Golub, 2003, str. 9).

2.4.3 Razvoj gibalnih spretnosti ob animaciji z lutko

Lutke lahko animiramo na več načinov: nataknjene na roko kot marionete, lutke na palici, senčne lutke ... Pomembno je, da ne pozabimo, da lutke niso pomanjšani ljudje ali živali, ampak oživljeni predmeti. Beseda animacija je vzeta iz latinščine in predstavlja stik s publiko, zato ji posvetimo veliko pozornosti, animator je človek, ki oživlja, je igralec z lutko.

Anima – (lat.) duša

Animirati – dati dušo, dati življenje nekemu predmetu (Golub, 2003, str. 9).

Otrok z obvladovanjem gibanja izgrajuje samopodobo. Animacija preprostih vrst lutk, ki so vezane na posamezne dele telesa, otroke usmerja na občutenje posameznih sklepov mišic, ki jih z motivacijo igranja z lutko postopoma obvladuje in vzpostavi kontrolo nad svojim telesom, ki mu začenja služiti kot instrument.

Najpreprostejše gibalne igre z lutko lahko naredimo kar s svojimi prsti, na katere narišemo oči in usta. Te »lutke« lahko hodijo, plavajo kot hobotnica, letijo kot ptica ... Obraz lahko narišemo tudi na komolec ali ramo, koleno, stopalo ... S tem bomo razgibali sklepe v zapestju, komolcu, rami in krepili občutek za ravnotežje in posamezne obrate noge s premiki v kolenih, gležnjih in kolkih.

Zelo zanimiva je tudi igra senc. Med izvorom svetlobe in prosojno tkanino se lahko poigramo s senco celega telesa. Sence rok in prstov lahko izgledajo kot različne živali, obrazi. Pri senci celega telesa lahko ugibamo, kdo je skrit za tkanino. Z lutkami iz lepenke, ki dajejo črne sence ali pa folije, na katero s flomastri narišemo motive, si otroci razvijajo fino motoriko in občutek za gibanje, saj se senca z oddaljevanjem od platna povečuje, s tem pa nastajajo nova velikostna razmerja.

Način gibanja lutke vpliva na način gibanja otroka. Z marioneto, ki je lutka na vrvici, bodo otroci našli nenavadna gibanja, začutili pomen težišča v svojem telesu in sami obvladali z animacijo pomembno fino motoriko in koordinacijo gibanja celega telesa.

Za lepo animacijo pa je najtežja ročna lutka. Prsti dobijo samostojne naloge, eden nosi glavo, druga dva pa predstavljata lutkini roki, zato mora biti gibanje teh dveh prstov neodvisno in samostojno. Lutka ne sme biti večja od otroške roke, če želimo, da bo otrok z njo užival in iskal nenavadne možnosti za igro z njo, kot so prikloni glave, prijemanje različnih rekvizitov, zasuki, poskoki, ples, hkrati pa se bo razgibalo tudi otrokovo telo (Korošec, 2006).

2.4.4 Glasbena in zvočna oprema

Glasba ima v lutkovnem gledališču pomembno vlogo, zato je nepogrešljiva. Navadno uporabljamo živo glasbo, zelo pogosto pa posneto glasbo ter razne zvoke in šume, s katerimi ustvarjamo sproščeno vzdušje ali pa napetost. Glasba se mora ujemati s slogom uprizoritve. V lutkovnem gledališču se pogosto uporablja posneta glasba, v šolah in v vrtcih živa glasba, ker želi pri lutkovnih igricah nastopati veliko otrok, zato se vloge razdelijo po sposobnostih in se pripravijo instrumentalne spremljave (Golub, 2003, str. 9).

2.5 LUTKA – IDEALNA POVEZAVA DIDAKTIČNIH SMOTROV

»Uporaba lutke v vzgojnem procesu lahko opazno prispeva k bolj humanemu in manj stresnemu vključevanju otroka v socializacijski proces, v prehodu iz obdobja igre k učenju, k vključevanju v skupinsko delo v času šolanja. Lutka bo pomagala razbiti še vedno najpogostejšo obliko frontalnega pouka.« (Majaron, 2000, str. 35)

Lutka otroke očara, tako lažje vzpostavijo stik z njo kot z vzgojiteljico. Tako postane lutka stik med otrokom in okoljem.

Lutke, ki jih uporabljamo pri komunikaciji, so lahko zelo enostavne. Lahko so kar naši prsti na rokah, ki jim narišemo obraz, izdelamo jih lahko iz nogavic, rokavic... Poleg ročnih spretnosti pa moramo imeti še občutek za:

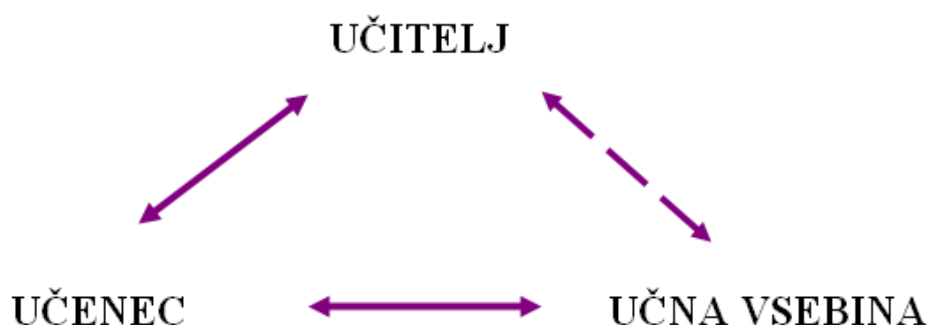
- obliko: okrogla, ovalna, oglata, rogata ...;
- barvo: tople in hladne barve;
- material: gladek, mehek, trd, bleščeč, grob ...;
- gibanje: po gibanju prepoznamo njen značaj (npr. deček v teku, plazeča se lisica ...);
- glas: lahko je artikuliran ali neartikuliran. Otrok najprej sprejema neverbalno komunikacijo, postopoma pa si bogati govorno izkušnjo (Majaron, 2000, str: 33–34).

3 PROJEKTNO DELO

3.1. PROJEKT

Projekt ima svojo notranjo strukturo, ki smiselno vodi udeležence od začetka do konca projekta; od prve etape projekta, ko se v pobudah določajo cilji, do zadnje etape, ko se cilji uresničijo in vrednotijo.

Struktura projekta in njegove bistvene značilnosti pomembno vplivajo na spreminjanje medsebojnih odnosov vseh udeležencev v vzgojnem procesu (Glogovec, Žagar, 1991, str. 39).

Pri projektne delu vodi učitelj učence postopno skozi učni proces v smeri uresničevanja vzgojno-izobraževalnih ciljev in nalog. Cilje si učenci skupaj z učitelji postavijo na začetku izvajanja projekta. Med potekom projekta učitelj spodbuja, usmerja in pomaga učencem pri učenju oziroma pri izvajanju aktivnosti, ki so jih učenci prevzeli ob načrtovanju izvedbe projekta. Tako prihajajo preko lastne aktivnosti do neposrednih spoznanj in znanja (Novak, 1990, str. 22).

3.2. OSNOVNE ZNAČILNOSTI V PROJEKTNEM DELU

- spoštovanje osebnosti vseh udeležениh; zadovoljevanje potreb, upoštevanje zanimanj, razvijanje sposobnosti;
- aktivna vloga otrok s poudarkom na otrokovi praktični aktivnosti, igri, raziskovalni aktivnosti in učenju z odkrivanjem;
- projekt je proces, ki je v svojem izhodišču kreativno dogajanje;
- korelacija vsebin;
- konkretnost tematike z usmeritvijo le-te na življenjsko situacijo;
- odprtost (vsebinska, časovna, prostorska, z vidika virov informacij, z vidika sodelovanja odraslih);
- pedagog načrtuje vzgojne cilje, ki jih ob koncu projekta ovrednoti, pri tem pa se mu lahko pridružijo tudi otroci;
- interakcija in komunikacija med vsemi udeleženci pri projektu se dvigne na nivo kooperativnosti (Glogovec in Žagar, 1992).

3.3 VLOGA VZGOJITELJA PRI PROJEKTNEM DELU

Pri projektne delu vzgojitelj otroke postopno vodi skozi proces učenja v smeri vzgojno-izobraževalnih ciljev in nalog (Novak, 1990, str. 76).

Njegova naloga je, da otroke spodbuja, da sami čimbolj neposredno iščejo in odkrivajo pot do spoznanj in ugotovitev, izražajo svoje občutke, poglede in prepričana, da se ob vzgojiteljevi pomoči neovirano vsestransko razvijajo preko lastne aktivnosti (Novak, 1990, str. 35).

3.4 VLOGA OTROKA PRI PROJEKTNEM DELU

Dejavnosti pri projektne delu so podrejene določenim ciljem, zato so vse dejavnosti tako načrtovane, da v čim večji meri prispevajo k uresničitvi zelenih ciljev. Pri tem je pomembno, da so zastavljeni cilji, cilji vseh udeležencev v projektu, torej učencev kot nosilcev posameznih aktivnosti v projektu.

Aktivna udeležba otrok v vseh etapah projektne izvajanja dela je ena izmed najpomembnejših značilnosti projektnega dela. Pomembno je, da so v projektne delu vsi udeleženci aktivni nosilci učnega procesa (Novak, 1990, str. 28–29).

3.5 DELO PRI PROJEKTU

Projektno učno delo predstavlja odprti način dela. Učna vsebina ni omejena na en sam vir znanja niti na en učni predmet, temveč je sočasno obravnavana z različnih vidikov.

Učni proces se ne odvija samo v učilnicah, temveč seže tudi v vsakodnevni življenjski prostor: narava, gledališča, poslovni prostori oziroma v prostorih, ki omogočajo otrokom, da v neposredni interakciji z okoljem poizvedujejo, razsojajo, spoznavajo, ustvarjajo ali se na kakršen koli drugi način aktivirajo.

Delo se časovno ne omejuje, tako da so dejavnosti v okviru projekta odvisne od okoliščin, včasih tudi nepredvidenih.

Otrokom morajo biti na razpolago različni viri znanja, ki jim omogočajo, da sami prihajajo do ugotovitev, spoznanj in znanj (Novak, 1990, str. 34–35).

3.6 GLAVNE ETAPE PROJEKTNEGA DELA

- **Pobuda** - lahko jo poda kateri koli član skupine. Dana tema je lahko brez vzgojnega pomena. Pobuda za izvedbo projekta pa dobi svoj smisel šele, ko jo vsi udeleženci začno obravnavati in dogovarjati, kako bodo pristopili k predlagani tematiki.
- **Skiciranje projekta** - po usvojeni pobudi sledi priprava osnutka zaradi njenega uresničevanja s projektne delom. Udeleženci izdelajo pravila, po katerih se bodo ravnali. V skici je nakazan cilj, ki ga želi skupina doseči.
- **Načrtovanje izvedbe** - iz pobude člani oblikujejo izvedbeni načrt in si razdelijo naloge.
- **Izvedba** - člani izvedejo svoj načrt. Ta etapa predstavlja glavnino celotnega dela pri projektu, lahko pa je prekinjena z eno ali več vmesnimi oziroma dopolnilnimi etapami.
- **Sklepni del** – po Freyu so možni trije tipi:

- zavesten konec projekta (manifestira se v doseženem končnem cilju);
- povratek k pobudi (udeleženci projekta se na koncu vrnejo k pobudi in jo usmerjajo s svojimi dosežki);
- svobodni iztek projekta (aktivnost projektna skupine se nadaljuje v drugih oblikah aktivnosti) (Novak, 1990, str. 70–75).

Vmesni etapi projektne delo pa sta:

- **Usklajevanje** – pojavlja se v vseh navedenih etapah. Gre za pregled nad celotnim procesom dela, saj je pomembno, da udeleženci ne izgubijo stik s projektom. Vloga vzgojitelja je zelo pomembna, saj gre za precejšen del medsebojnega usklajevanja, dogovarjanja in fleksibilnosti, ki jo otroci sami še ne zmorejo.
- **Usmerjanje** – je praviloma vodena medetapa. Gre za reševanje konfliktov, ki so nastali med potekom projekta. Pogosto je usmerjena in vzgojitelju omogoča vrsto kreativnih pedagoških prijemov (prav tam).

4 PROJEKT: DRAMATIZACIJA ZGODBE S SENČNIMI LUTKAMI

4.1 NAMEN PROJEKTA

Namen projektnega dela je izdelati dramatizacijo zgodbe s senčnimi lutkami. V skupini je lutkovni kotiček premalokrat uporabljen, saj imajo na voljo samo ročne lutke. S projektom želimo otroke seznaniti s posebno vrsto lutk, ki jim do sedaj še ni bila poznana, s senčnimi lutkami.

Otroci se bodo preko zgodbe o senčnih lutkah seznanili z njimi in njihovim pomenom. Sami bodo ustvarjali in opazovali različne sence, ki jih bodo s pomočjo grafoskopa prikazali na steni oziroma na platnu. Sence bodo neprosojne, prosojne in obarvane. Ko bodo usvojili sence, si bodo izbrali preprosto zgodbo in se posvetili izdelovanju senčnih lutk iz različnih materialov, ki bodo primerne za izvedbo izbrane dramatizacije. Skupaj bodo izbrali tudi primerno sceno za platno in glasbo, ki bo ustvarjala prijetno vzdušje.

Za samo izvedbo projekta pa smo se odločili z namenom, da:

- otrokom ponudimo igro z lutkami;
- otroci spoznajo senčno gledališče in senčne lutke;
- otroci sami izdelajo sceno in lutke za dramatizacijo;
- otroci med seboj sodelujejo;
- pripravimo dramatizacijo zgodbe.

Raziskovalne hipoteze:

Predvidevamo, da:

- so otroci kreativni, izzivalni in originalni ter da sami najdejo rešitev na idejno nalogo;
- so otroci ustvarjalni pri pripravi, organizaciji in pri uporabi sredstev;
- otroci samostojno pripovedujejo zgodbo;
- so se otroci sposobni vživeti v različne vloge;
- otroci med seboj sodelujejo;

- so skriti za platnom sproščeni;
- otroci pridobijo nove izkušnje in spoznajo nove pojme;
- si pridobijo samozavest in osebno zadovoljstvo.

4.2 RAZČLENITEV, PODROBNA OPREDELITEV IN OMEJITEV PROJEKTA

Pri izvajanju projektne dela smo želeli ustvariti prijetno in sproščeno vzdušje, da bi otroke spodbudili k temu, da bi bili pri samem delu ustvarjalni in dejavni ter da bi ob samem izvajanju spoznali čarobni svet lutkovnega gledališča. Želeli smo jih spodbuditi k likovnemu ustvarjanju, verbalnemu izražanju in hkrati k temu, da bi se preko igre naučili novih spretnosti. V projektu ni bil pomemben končni cilj, temveč sam postopek oz. proces dela.

V vzgojno-izobraževalnih procesih, ki so jih izvajale vzgojiteljice smo opazili, da otroke svet lutk in aktivnosti z njimi zelo zanima. To nas je spodbudilo k temu, da jih seznanimo z novo vrsto lutk, ki jim še ni poznana. Pri tem pa želimo vzpostaviti stik z otroki, da si pridobijo nove izkušnje, urijo spretnosti in pridobijo delovne navade.

4.3 CILJI IN HIPOTEZE PROJEKTA

GLOBALNI CILJ:

- doživljanje, spoznavanje in uživanje v umetnosti.

OPERATIVNI CILJI:

- dokazati želimo, da bodo otroci kreativni, izzivalni in originalni in da bodo sami našli rešitev na idejno nalogo;
- ugotoviti želimo, ali bodo otroci ustvarjalni pri pripravi, organizaciji in pri uporabi sredstev;
- ugotoviti želimo, ali bodo otroci samostojno pripovedovali zgodbo;
- ugotoviti želimo, ali se bodo otroci sposobni vživeti v različne vloge;
- ugotoviti želimo, ali bodo otroci med seboj sodelovali;

- dokazati želimo, da bodo otroci skriti za platnom sproščeni;
- dokazati želimo, da si bodo otroci pridobili nove izkušnje in spoznali nove pojme;
- dokazati želimo, da si bodo otroci pridobili samozavest in osebno zadovoljstvo.

UMETNOST:

Likovna:

- seznanjeni se z novim pojmom: z lutkovno tehniko - senčna lutka;
- otrok si zamišlja in izdeluje lutko;
- otrok razvija fino motoriko;
- otrok razvija likovno občutljivost in orientacijo v prostoru;
- otrok soustvarja pri izdelavi scene;
- razvijanje umetniške predstavljenosti in domišljije z zamišljanjem in ustvarjanjem.

Glasbena:

- otrok manipulira z glasbili;
- z igranjem, poslušanjem in z izmišljanjem glasbe le-to poustvarja, ustvarja, se z njo izraža;
- posluša, posnema in upodablja zvoke iz narave in okolja.

JEZIK:

- otrok spoznava literaturo;
- ob poslušanju in pripovedovanju zgodbe, otrok razvija domišljijско rabo jezika;
- s književno osebo se identificira ter doživlja književno dogajanje;
- otrok doživlja in spoznava verbalno komunikacijo kot vir ugodja, zabave in reševanja problemov;
- dramatizacija vzpodbuja jezikovni razvoj skozi verbalno izražanje;
- otrok gleda predstavo in razlikuje gledališka sredstva (scena, lutke);
- otrok izboljšuje govor in glasovno usmerjenost;
- otrok samostojno pripoveduje zgodbo.

GIBANJE:

- otrok razvija sposobnost odzivanja na neverbalno izražanje želja in predlogov drugih;
- otrok se igra, vživlja, posnema osebe in odnose med njimi z uporabo glasu, telesa, prostora, lutke.

NARAVA:

- spoznavanje in opis oseb, ki nastopajo v zgodbi

DRUŽBA:

- otrok gradi socialne vezi;
- otrok vstopa v interakcijo z drugimi otroki – navaja se na delo v skupinah ter izraža ideje;
- otrok pri nastopu pridobi samozavest in osebno zadovoljstvo.

MATEMATIKA:

- otrok izdeluje lutko, izbira različen odpadni material ter izrezuje dele telesa za lutko;
- otrok spozna logično zaporedje dodajanja ustreznih umetniških elementov in uporabo le-teh pri igri;
- otroci spoznavajo pojme spredaj, zadaj, relativnost velikosti ter vzpostavljanje komunikacije na posreden način.

4.4 POBUDA

Ideja za diplomsko delo se je začela razvijati že med samim študijem, med obiskom predavanj Lutkovno gledališke vzgoje z metodiko. Kasneje pa se je to med opravljanjem prakse v vrtcu samo še stopnjevalo. Tam smo opazili, da otroci pogosto posegajo po lutkah, ki jih imajo na voljo, to so večinoma kupljene lutke, še večjo motivacijo za igro z njimi pa imajo, če jih sami izdelajo. Premalokrat pa so vključeni v dejavnosti, kjer izdelujejo svoje lutke in spoznavajo nove vrste lutk. Tako s tem projektom želimo otroke seznaniti z novo vrsto lutk, katera večini sploh ni poznana. Želimo, da bi ob izdelavi in sami uporabi le-teh uživali.

4.5 UDELEŽENCI PROJEKTA

Praktični del diplomske naloge bomo izvedli v Vrtnu Šentjur, enota Planina. Sam proces pa bomo izvedli v oddelku otrok, starih 4–5 let. V oddelku je 9 deklic in 11 dečkov. Otroci so poslušni, živahni, radi poslušajo zgodbe, rišejo, pogosto sežejo tudi po ročnih in prstnih lutkah, ki jih imajo na voljo v kotičku.

4.6 IZVEDBA PROJEKTA

Praktični del diplomske naloge bomo izvedli v enem tednu. Skupno bomo načrtovali tri priprave, ki bodo vsebovale temo, enote, cilje, metode in oblike dela, prostor, področja/korelacije, sredstva, metodične postopke in potek dela.

4.7 PRIPRAVE

1. Spoznavanje senčnih lutk ob zgodbi

PODROČJE: Dramska umetnost

TEMA: Lutkovna dramatizacija – Škoržek (Gerda Marie Scheidl in Youngran Kim – Hohlfeld)

GLOBALNI CILJ: Razvijanje izražanja in komuniciranja z umetnostjo

ENOTA: Predstavitve zgodbe in spoznavanje nove vrste lutk – senčnih lutk ob zgodbi Škoržek

CILJI:

- otrok spozna literaturo;
- seznanjeni se z novim pojmom: z lutkovno tehniko - senčna lutka;
- seznanjanje otrok z osnovami lutkovne umetnosti;
- uporaba in razvijanje spretnosti: spoznavanje, raziskovanje z umetniškimi sredstvi in njihovimi izraznimi lastnostmi.

METODE DELA:

- pogovor;
- pripovedovanje;
- poslušanje;
- vodenje;
- metoda igre.

OBLIKE DELA:

- skupinska,

PROSTOR: igralnica

SREDSTVA: zgodba Škoržek, senčni lutki, projektor, različni predmeti za igro s sencami.

PODROČJA/KORELACIJA:

- likovna umetnost;
- jezik;
- narava.

METODIČNI POSTOPEK

Motivacija:

Otroke povabimo na preprogo. Na začetku jih motiviramo s kratko uganko:

Bil je zelen, a zdaj rumeni, na koncu rjav, na tla odleti (jesenski list).

Povemo jim, da poznamo zgodbo o storžu, ki mu je prav gozdni mož po imenu Listopad pomagal, da se je lahko udeležil praznika jesenskega listja.

S pomočjo senčne lutke jim zaigramo zgodbo o Škoržku. Pripravimo si diaproyektor in zgodbo predstavimo.

Škoržek ni smrekov storž, mu je pa čisto podoben. Ker nima dovolj velikega repka, letos še ne more na tekmovanje v letenju, ki ga prirejajo škorži, na praznik jesenskega listja. Odloči se, da zaradi tega doma že ne bo posedal in odide v gozd. Tam ga najde gozdni mož Listopad in ga odpelje k sebi domov. Podari mu čisto pravi repek, pisan kot jesensko listje.

Škoržek se tako ponosno udeleži praznika, kjer pa so vsi storži onemeli od začudenja. Očka se je nanj najprej jezil, mama ga je zagovarjala, ko pa jima je povedal vso zgodbo od začetka do konca, sta bila nanj ponosna. Skupaj so, dokler ni sonce zašlo, z listi jadrali po zraku in se veselili.

Po prebrani zgodbi se z otroki pogovorimo o zgodbi. Vprašamo jih, zakaj Škoržek ne more na tekmovanje v letenju, ki ga prirejajo škorži in kaj se mu potem zgodi, da dobi lep, velik repek, ki mu pomaga, da se udeleži praznika jesenskega listja.

Nato si podrobno ogledamo lutki; ponudimo ju otrokom, da ju sami vodijo in opazujejo njuno gibanje na steni. Otrokom povemo, iz kakšnega materiala sta lutki in kako se imenujeta, nato predstavimo značilnost tehnike s katero sta narejeni.

Povemo jim, da so senčne lutke lahko izdelane iz kartona ali papirja, njihova senca na platnu pa je črna. Druge pa so tiste, ki jih izdelamo iz prosojnih materialov (celofan, svila ...) in jih pobarvamo s tuši ali barvnimi alkoholnimi

flomastri. Njihova senca je barvna.

Njihovo vodilo je lahko kovinska ali lesena palica, ki jo na lutko pritrdimo tako, da je na platnu videti čim manjša.

Nato otroke spodbudimo in povabimo v kotiček, da sami ustvarijo čim več senc s pomočjo predmetov iz igralnice in s svojim lastnim telesom.

Potek dela

Naloge vzgojitelja:

Otroke na začetku motiviramo s kratko uganko o jesenskem listu. Ko jih pripravimo na novo temo, jim s pomočjo senčnih lutk zaigramo zgodbo Škoržek. Nato jih spodbudimo k obnovitvi prebrane zgodbe in razvijemo pogovor o tem, kdo nam je bil pri prebiranju v pomoč.

Povemo, da sta to lutki, ki se imenujeta senčni lutki. Ponudimo ju otrokom, da si jih pobližje ogledajo. Na kratko jim predstavimo njun pomen, kako se imenujeta in iz kakšnih materialov so lahko izdelane.

Nato jih spodbudimo, da sami ustvarijo čim več senc s pomočjo predmetov iz igralnice in z lastnim telesom.

Pripravimo jim platno, kjer lahko ugibajo, kdo je skrit za njim in šelesamer, prilepljen na steno, kjer lahko obrisujejo sence svojih prijateljev.

Aktivnosti otrok:

Otroci prisluhnejo novi uganki in poiščejo rešitev. Uživajo ob poslušanju nove zgodbe o Škoržku, kjer nastopata senčni lutki Škoržek in jesenski mož Listopad. Spoznajo novo tehniko lutk in se seznanijo z njihovo uporabo (senčne lutke) ter značilnostmi in materiali, iz katerih so izdelane.

Nato z njuno pomočjo zgodbo še enkrat obnovijo.

Po obnovitvi sodelujejo pri ustvarjanju novih senc in sami igri z njimi. Sence ustvarjajo s predmeti, ki jih poiščejo v igralnici. Z lastnim telesom ustvarjajo nove

sence, kjer ugibajo, kdo sedi za platnom, na šelešamerju, prilepljenem na steno pa rišejo senčne podobe svojih prijateljev.

Evalvacija:

Otroci so pozorno poslušali najprej zastavljeno uganko in takoj povedali rešitev. S pomočjo naših dveh senčnih lutk smo jim prebrali in zaigrali zgodbo o Škoržku. Otroci so zgodbo z zanimanjem poslušali, saj je niso poznali. Vmes so tudi potihoma odgovarjali na vprašanja, ki jih je Škoržek zastavljaval v zgodbi.

Zaradi začetnih težav z diaprojektorjem smo jim šele sedaj lahko predstavile vlogo senčnih lutk na steni. Vprašali smo jih, ali vedo, kako se ti lutki imenujeta. Dobili smo veliko različnih odgovorov: da sta to lutki na palici, lutki iz papirja, da sta to list in medved, ročni lutki, ker se držita v roki. Potem pa smo jih vprašali, kaj se vidi na steni. Vedeli so, da je to senca, toda odgovora še kar ni bilo. Zanimiv odgovor je bil, da sta to lutki iz senc in stenski lutki, nato pa je le ena deklica lepo odgovorila, da sta to senčni lutki, ker se vidi na steni njuna senca. Otroci so bili navdušeni in tudi sami želeli preizkusiti, kako nastane senca. Vendar smo se najprej pogovorili o značilnostih tehnike. Otrokom smo lutke ponudili v roke, da so si jih ogledali od blizu. Z zanimanjem so jih opazovali in ugotavljali, iz česa sta narejeni. Nato smo jim povedali, da jih lahko izdelamo iz različnih odpadnih materialov, le da je njuna razlika v tem, da so lahko nekatere lutke s črno senco na steni, druge pa z barvno, saj so narejene iz prosojnih materialov, kot je na primer prosojnica, ki je pobarvana.

Na naših lutkah otrokom pokažemo, da imajo senčne lutke gibljive dele, ki so pritrjeni na žico, sama lutka pa je pritrjena na palico.

Nato pa otroke povabimo v kotiček, da tudi sami ustvarijo sence s pomočjo predmetov iz igralnice. Ker pa nismo imeli grafoskopa, smo si pomagali z diaprojektorjem. Najprej smo na steno prilepili bel šelešamer papir in vanj usmerili svetlobo. Žal otroci niso mogli polagati predmetov na grafoskop, da bi videli njihove sence, tako so prinašali predmete iz igralnice in opazovali njihove sence na steni, obrisovali in opazovali so sence naših lutk ter obraze svojih prijate-

ljev. Opazovali so, kakšna je senca njihovih ročnih lutk, ki jih imajo v igralnici, sence zgrajenih hišk iz lego koc, ki imajo okna, opazovali so velikost predmetov, če so jih približali oz. oddaljili od stene, skratka otroci so se v to dejavnost tako vživeli, da so na koncu celo odigrali igo z ročnimi lutkami, tako da so jo opazovali na steni.

Menimo, da so bili cilji, ki smo si jih zastavili, uresničeni. Otroci so spoznali novo zgodbo in se seznanili s senčnimi lutkami. Pri samem ustvarjanju senc so z različnimi predmeti spoznavali in raziskovali njihove lastnosti.

Slika 6: Seznanjanje z zgodbo

Slika 7: Opazovanje senc

Slika 8: Opazovanje senčnih lutk od blizu

Slika 9: Obrisovanje in opazovanje senc

2. Izdelava lutk in scene

PODROČJE: Dramska umetnost

TEMA: Lutkovna dramatizacija

GLOBALNI CILJ: Razvijanje izražanja in komuniciranja z umetnostjo

ENOTA: Izdelava senčnih lutk in scene; izbor glasbe

CILJI:

- otrok si zamišlja in izdeluje lutko;
- otrok izdeluje lutko, izbira različen odpadni material ter izrezuje dele telesa za lutko;
- razvijanje umetniške predstavljalnosti in domišljije z zamišljanjem in ustvarjanjem.
- otrok razvija fino motoriko;
- otrok vstopa v interakcijo z drugimi otroki – navaja se na delo v skupini ter izraža ideje;
- spoznavanje in opis oseb, ki nastopajo v zgodbi;
- otrok doživlja in spozna verbalno komunikacijo kot vir ugodja, zabave in reševanja problemov;
- otrok razvija likovno občutljivost in orientacijo v prostoru;
- otrok soustvarja pri izdelavi scene.

METODE DELA:

- pogovor;
- pripovedovanje;
- opazovanje;
- praktična aktivnost;
- metoda igre.

OBLIKE DELA:

- skupna;
- skupinska;
- individualna.

PROSTOR: igralnica

SREDSTVA: zgodba Škoržek, šelešamer papir, prosojnice, odpadne škatle, jogurtovi lončki, zamaški, karton, A4 format papirja 80 g/m, škarje, žica in kovice, tapetni nož in podloga za rezanje z tapetnim nožem, luknjač $\varnothing 3$ mm, kovinsko kladivo – 150 g, kleščice.

PODROČJA/KORELACIJA:

- likovna umetnost

METODIČNI POSTOPEK

Motivacija:

Otroke povabimo na preprogo. S pomočjo senčnih lutk in scene jim zaigramo zgodbo o Škoržku. Po prebrani zgodbi otroke vprašamo, kaj je bilo tokrat pri branju zgodbe novega. Potem pa jim povemo, da naši lutki potrebujeta nekaj prijateljev škoržev, gozdnega Listopada in primeren prostor, kjer bodo lahko te lutke imele praznik jesenskega listja.

Seznamo jih z novimi pojmi: scena, senčno gledališče in pripovedovalec. Na primeren način jim pojme razložimo in predstavimo. S pomočjo naših lutk jih spodbudimo, da ugotovijo kaj vse potrebujejo za izvedbo lutkovne dramatizacije. Še enkrat jim predstavimo lutki in sceno. Nato pa jim predlagamo, da sami izdelajo svoje lutke in sceno, ki bo dovolj velika, da bodo lahko dramatizacijo odigrali v večji skupini.

Pokažemo jim ves potreben material za izdelavo senčnih lutk in scene ter jih povabimo k sami izdelavi.

Potek dela

Naloge vzgojitelja:

Otroke pred lutkovno igro opomnimo, naj bodo pozorni. Tokrat pri igranju uporabimo sceno, ki je narejena iz škatle, na katero je pritrjen vrteks. Ko končamo, jim zastavimo vprašanje, kaj je bilo pri igri danes novega. Med pogovorom jih z lutkama miselno spodbujamo. Seznamo jih z novimi pojmi. Pokažemo jim material in pripomočke za sceno in pojasnimo postopek izdelave.

Pogovorimo se o tem, kakšno sceno bomo imeli mi. Še enkrat obnovimo postopek izdelave senčnih lutk.

Otroke najprej povabimo k izdelavi senčnih lutk. Še prej se razdelimo v skupine, ki bodo izdelovale lutke. Ostali so ta čas zaposleni z dejavnostmi v drugih kotičkih. Pomagamo jim pri izrezovanju lukenj, pritrjevanju kovic in žice. Otroke spodbujamo, naj bodo čim bolj domiselni. Ponudimo jim materiale in pripomočke ter jih usmerjamo pri delu.

Aktivnosti otrok:

Otroci pozorno spremljajo lutkovno igro. Opazijo spremembo pri lutkovni igri in jo na koncu tudi omenijo. Seznanijo se z novimi pojmi. Spoznajo, da lutke potrebujejo nek prostor, kjer lahko odigrajo lutkovno predstavo in se navdušijo nad idejo, da ga bodo izdelali. V njihovem primeru bo to naslikana slika, prekopirana na prosojnico in projicirana na platno.

Še enkrat pozorno prisluhnejo, kako so izdelane senčne lutke in jih kasneje tudi izdelajo. Iz odpadnega materiala naredijo svojo lutko. Najprej si narišejo osnutek, ga izrežejo in ločijo dele, ki bodo gibljivi.

Evalvacija:

Otroci so takoj opazili, da smo tokrat s sabo prinesli poleg lutk tudi škatlo. Na začetku smo jih opozorili, naj pozorno spremljajo lutkovno igro, ker bodo na koncu pripovedovali, kaj je bilo tokrat drugače. Po končani igri smo jih vprašali, kje so bile danes sence lutk. In dobili smo odgovor, ki smo ga pričakovali – na škatli oz. v škatli. Do končnega odgovora, da so sence vidne na sceni, smo jih pripeljali s kar nekaj podvprašanji. Pogovarjali smo se o gledališču, ali je že kdo bil v lutkovnem gledališču, kje nastopajo lutke in o tem, kaj vse potrebujejo lutke, da nastane predstava za ogled. Nato pa smo jim predstavila pomen scene in

pripovedovalca. Da so opazili razliko med nami in lutkama, smo sedeli ob strani scene, popolnoma smo spremenili glas in lutki takrat, ko nista nastopali umaknili stran od scene.

Pogovor smo nadaljevali o sceni. Spodbujali smo jih, naj pripovedujejo, iz česa je narejena naša scena. Najstarejši otroci so podali večinoma pravilne, a zanimive odgovore. Da smo na škatlo z iglo pritrdili »tisto, s čemer pokrije mami vrt«, potem pa smo na to s flomastrom narisali drevo in listke. Da smo najlažje opisali pomen besede scena, smo jim najpreprosteje razložili, da je to prizorišče, kjer nastopajo lutke in ga nekdo ustvari z različnimi materiali. Uporabi lahko npr. odpadni material, karton, les, platno, na katerega lahko pritrdi razne predmete ali nanj preprosto nariše simbole, ki potem predstavljajo sceno. Ta scena pa nam lahko pokaže, v katerem prostoru se lutka giblje. Sceno nam lahko predstavlja že samo drevo nekje v ozadju. Nato smo jih vprašali, ali bi se lahko z našo sceno igrali vsi in če bi bile vidne vse njihove lutke. Dejali so, da je premajhna. Povedali smo jim, da jim bomo naslednjič, ko bodo sami igrali lutkovno igro, prinesli veliko rjuho, na katero bomo z grafoskopom projicirali sliko, ki jo bo naslikal nekdo izmed njih.

Po pogovoru o sceni pa smo načeli temo o senčnih lutkah in izdelavi le-teh. Otroci njihovo uporabnost že poznajo in vedo, iz kakšnih materialov so izdelane. Ne vedo pa natančno, kako se lutka izdelava, da ima gibljive dele. Povemo jim, da je najlažje tako, da sami narišejo in izrežejo glavo in trup lutke, mi pa jim bomo v pomoč pri luknjanju lukenj in pritrjevanju kovic na trup.

Razdelili smo se v manjše skupine. Otroci, kateri so izdelovali lutke so bili izredno motivirani. Pomagali so nam pripraviti ves odpadni material, ki smo ga prinesle in vse potrebne pripomočke za izdelavo. Na začetku so se težko lotili dela, saj niso vedeli, kje naj začnejo. Vendar so bili zelo inovativni in so kmalu našli rešitev. K nam so se zatekli po pomoč le, da smo jim naredili luknjo in pritrdili kovice. Palico, s katero so držali lutko so pritrdili sami, žico, ki je pritrjena na gibljivih delih lutke pa mi. Nekateri so želeli imeti tudi prosojne dele, katere smo z lepenkarskim nožem izrezali, otroci pa so na te dele prilepili prosojnico, katero so z alkoholnimi flomastri tudi pobarvali. Ko so lutko izdelali,

so sami začeli igro z našo sceno. Postavili so jo na tla in jo usmerili proti soncu. Zraven so si prinesli še nekaj drugih predmetov iz igralnice in tako je nastala igra senčnih lutk.

Pri sami izdelavi smo jih spodbujali, naj uporabijo čim več različnega materiala in naj se ne ozirajo na to, kakšne barve je, saj se to na steni ne vidi.

Z izdelavo senčnih lutk so se srečali prvič. Pri tem pa smo opazili, da so ob tem zelo uživali, saj so po končani izdelavi začeli razvijati pogovor s samo lutko, igro v lutkovnem kotičku, skratka lutke niso kar zavrgli, temveč z njo komunicirali.

Slika, ki smo jo izbrali za sceno, je naslikana z vodenimi in tempera barvami. Predstavlja drevo in liste, ki padajo na tla.

Za izvajanje glasbenih vložkov smo se odločili, da bomo uporabili preproste ropotuljice in zvončke, saj se nam je zdelo, da bi lahko odlično uprizorili zvoke jesenskega gozda.

Menim, da so bili zastavljeni cilji uresničeni.

Slika 10: Izdelovanje senčnih lutk

Slika 11: Skiciranje senčne lutke

Slika 12: Senčna lutka – Škoržek

Slika 13: Končane senčne lutke

Slika 14: Spontana igra senc

Slika 15: Risba za ozadje

3. Dramatizacija zgodbe

PODROČJE: Umetnost

TEMA: Lutkovna dramatizacija

GLOBALNI CILJ: Razvijanje izražanja in komuniciranja z umetnostjo

ENOTA: Dramatizacija zgodbe s senčnimi lutkami

CILJI:

- dramatizacija vzpodbuja jezikovni razvoj skozi verbalno izražanje;
- otroci spoznavajo pojme spredaj, zadaj, relativnost velikosti ter vzpostavljanje komunikacije na posreden način;
- otrok se igra, vživlja, posnema osebe in odnose med njimi z uporabo glasu, telesa, prostora ter lutke;
- otrok manipulira z glasbili;
- z igranjem, poslušanjem in z izmišljanjem glasbe le-to poustvarja, ustvarja, se z njo izraža;
- otrok gradi socialne vezi;
- posluša, posnema in upodablja zvoke iz narave in okolja;
- otrok samostojno pripoveduje zgodbo;
- otrok razvija sposobnost odzivanja na neverbalno izražanje želja in predlogov drugih;
- otrok se igra, vživlja, posnema osebe in odnose med njimi z uporabo glasu, telesa, prostora ter lutke;
- otrok izboljšuje govor in glasovno usmerjenost;
- otrok spoznava logično zaporedje dodajanja ustreznih umetniških elementov in uporabo teh pri igri;
- otrok gleda predstavo in razlikuje gledališka sredstva (scena, lutke);
- ob poslušanju in pripovedovanju zgodbe, otrok razvija domišljjsko rabo jezika;
- otrok pri nastopu pridobi samozavest in osebno zadovoljstvo.

METODE DELA:

- pogovor;
- pripovedovanje;
- praktična aktivnost.

OBLIKE DELA:

- skupna;
- skupinska;
- individualna.

PROSTOR: igralnica

SREDSTVA: senčne lutke, grafoskop, vrv, platno, scena, glasbila,

Področje/korelacija:

- jezik.

METODIČNI POSTOPEK

Motivacija:

Otrokom v jutranjem krogu ponudimo ropotuljice in zvončke. Z izštevanko določimo otroke, ki bodo igrali na glasbila in jih spodbujamo, naj čim bolj nežno upodabljujejo zvoke iz gozda – šumenje listja, padanje listkov na tla ...

Medtem ko otroci igrajo in si izmišljajo nove ritme, izberemo štiri otroke, ki mi pomagajo pripraviti vse potrebno za lutkovno dramatizacijo. Pripravimo grafoskop, platno, pritrjeno na vrv in prostor, kjer bodo sedeli ostali otroci kot gledalci. Ko je vse pripravljeno, povabimo otroke, da sedejo pred platno.

Z vzgojiteljicama odigramo zgodbo o Škoržku s senčnimi lutkami. Po odigrani zgodbi otrokom predstavim izvedbo predstave kot delo, ki je resno in pri katerem je pomembno, da vsi sodelujemo. Z izštevanko dodelimo vloge igralcev, glasbenikov in gledalcev. Povabimo jih k dramatizaciji zgodbe, ki bo odigrana s senčnimi lutkami.

Potek dela

Naloge vzgojitelja:

V jutranjem krogu otrokom ponudimo ropotuljice in zvončke. Najprej jim pokažemo način igranja, pri katerem lahko dobimo nežne zvoke, ki spominjajo na zvoke iz narave – šumenje listja, padanje listja, pihanje vetra ... Z izštevanko izštejemo otroke, ki bodo najprej preizkusili glasbila in otroke, ki bodo pomagali pri postavitvi scene. Ko je vse pripravljeno, jih povabimo, da sedejo pred platno.

Z vzgojiteljicama zaigramo zgodbo s senčnimi lutkami. Po končani dramatizaciji otrokom povemo, kako pomembno je, da sodelujemo in da smo pri sami dramatizaciji resni, saj le tako lahko ustvarimo zgodbo, ki bo navdušila gledalce. Nato otrokom dodelimo vloge. Po potrebi jim pomagamo kot pripovedovalci in usmerjevalci pri glasbenih vložkih. Otroke povabimo k menjavi vlog in upoštevamo njihove želje in predloge.

Aktivnosti otrok:

Otroci sodelujejo pri pripravi prostora za izvedbo dramatizacije, preizkusijo igranje na glasbila in ustvarjajo zvoke, ki spominjajo na zvoke iz narave. Ogledajo si lutkovno predstavo s senčnimi lutkami.

Samozavestno in sproščeno uprizorijo lutkovno dramatizacijo. Na voljo imajo, da se preizkusijo v vlogi igralca oz. glasbenika.

Evalvacija:

Ko smo skupaj sedli v krog, so nas otroci navdušeno spraševali, kaj sledi na vrsti tokrat. Najprej smo jih pohvalili, ker so do sedaj aktivno sodelovali. Nato pa smo jim naznanili, da se bomo zadnji dan igrali gledališče. Sami bodo odigrali dramatizacijo zgodbe Škoržek s senčnimi lutkami.

Nato smo otrokom pokazali glasbila, ropotuljice in zvončke, ter jim predstavili njihovo vlogo v predstavi. Čim bolj nežno smo poskušali ustvariti zvoke iz narave oz. posnemanje šumenja vetra in listja. Potem smo glasbila ponudili tudi otrokom. Da ne bi prišlo do prepira, smo otroke izšteli in jim podali glasbila. Izšteli pa smo tudi otroke, ki so nam pomagali pri postavitvi scene in grafoskopa ter pri pripravi prostora za gledalce. Po končanem igranju na glasbila ter postavitvi vseh pripomočkov za izvedbo predstave smo otroke povabili, naj sedejo pred platno.

Sami smo jim s pomočjo obeh vzgojiteljic zaigrali zgodbo o Škoržku s senčnimi lutkami. Vzgojiteljica Katja pa se je predstavila tudi kot pripovedovalka. Otroci so bili nad zaigranim navdušeni, saj so na koncu glasno zaploskali.

Nato pa smo otroke povabili k igranju z lutkami in igranju na glasbila. Pričakovali smo, da se bo našel kakšen otrok, ki ne bo želel igrati na kakršen koli način. In res. Deček, ki je bil predviden za igro z lutkami, se le-te nikakor ni želel udeležiti. Po prigovarjanju in spodbujanju, kaj si želi biti, je povedal, da bi rad bil pripovedovalec. Željo smo mu ugodili. Pripravil si je tudi knjigo, da je po slikah lahko pripovedoval in napovedoval prizor.

Deklica, ki je pri izdelavi lutk ni bilo in ni imela izdelane svoje lutke, je bila sprva nad vlogo, da bo s sposojeno lutko odigrala svojo vlogo navdušena. Ko pa je sedla za platno, je navdušenost hitro minila in z igro ni več želela nadaljevati.

Med samo igro so bili otroci sproščeni. Po večkratnem ponavljanju dramatizacije so pri besedilu dodajali izraze, ki jih od njih ne bi pričakovali. Pred samo izvedbo dramatizacije so imeli otroci na voljo dva dni, da so se dobro seznanili s samo sceno in spoznali še v praksi značilnosti senčnega gledališča. Spodbujali smo jih tudi, da se naj v svojo vlogo bolj vživijo in pokažejo čustva, ki jih doživlja oseba iz zgodbe – žalost Škoržka, jeza očka, navdušenje mame ... Spodbujali smo jih tudi k temu, da govorijo glasneje, saj so bili nekateri otroci med občinstvom že nemirni in se ni slišalo, kaj je prihajalo izza platna.

Otroci, ki so igrali na glasbila, so v veliki meri upoštevali navodila in igrali tiho in nežno. Se je pa našel tudi kdo, ki je preprosto užival v igranju in preizkušal zvoke tudi takrat, ko ni bilo treba.

Po našem mnenju so bili cilji, ki smo si jih zastavili na začetku projekta, uresničeni. Otroci so vedno znova pokazali zanimanje za spoznavanje stvari, ki so jim bile do sedaj nepoznane.

Slika 16: Priprave na dramatizacijo

Slika 17: "Škoržek"

Slika 18: Otroci, ki igrajo na glasbila

Slika 19: Pogled od spredaj

Slika 20: Občinstvo

5 Sklep

Praktični del diplomske naloge smo izvajali v Vrtcu Šentjur, in sicer v skupini otrok starih 4–5 let. V skupini je bilo 20 otrok. Čas, ki smo ga rabili za izvedbo projekta, je zajemal cel teden.

Dramatizacijo zgodbe s senčnimi lutkami smo izvedli kot projekt, ki je zajemal vsa vzgojna področja po Kurikulumu za vrtce: jezik (govor v predstavi), likovna umetnost (izdelava lutk in scene), glasbena umetnost (glasbena spremljava), gibanje (koordinacija gibanja, fina motorika), matematika (štetje oseb v sami predstavi), družba (sodelovanje pri predstavi), narava (delovni proces). Pred samo izvedbo smo si natančno zastavili tri priprave, ki so bile enake v določanju enot in literarnem delu. Razlikovale pa so se v uvodni motivaciji in načrtovanem delu.

V vsaki pripravi smo podrobno načrtovali motivacijo, katera je otroke vodila k nadaljnjim ponujenim aktivnostim. Prva uvodna motivacija je bila uganka, katera je otroke pripravila na seznanitev zgodbe Škoržek, ki je bila glavna literatura za našo dramatizacijo. Skozi zgodbo so otroci spoznali uporabo in pomen senčnih lutk. Sledila je predstava zgodbe s senčnimi lutkami ob sceni, ki je bila uvodna motivacija za izdelavo senčnih lutk in scene. Na koncu pa smo pripravili pravo dramatizacijo zgodbe za platnom, ki je bila zadnja motivacija na samo pripravo dramatizacije s senčnimi lutkami, katero so odigrali otroci sami. Vse uvodne motivacije so otroke miselno in čustveno pripravile na enote, ki so vodile do končne predstave. Cel teden so sledili projektu in aktivno sodelovali.

Otroci so v tem tednu spoznali nekaj novih pojmov, to so senčne lutke, scena, pripovedovalec ter postopek izdelave lutkovnih elementov. Naš projekt je otrokom vsakodnevno nudil polno zaposlitev, katero so z zanimanjem sprejemali in se aktivno udeleževali. Tisti otroci, ki se v aktivnosti niso vključili takoj, so najprej pri delu opazovali svoje prijatelje, nato pa so jim sledili. Uživali so v igri senc in kmalu začeli ustvarjati tudi spontano igro vlog z različnimi lutkami, ki jih imajo na voljo. Z veseljem so se trudili risati obrise na šelešamer, ki je bil prilepljen na steno.

Pri sami izdelavi lutk in scene se niso udeležili vsi otroci. Nekaj jih je manjkalo, nekateri pa preprosto niso želeli sodelovati. Kotiček, v katerem smo izdelovali lutke, je bil na voljo vsem, ki so želeli na svoj način izdelati lutko. Najbolj pa so se sprostili v lutkovnem kotičku, ki je nastal čisto spontano s sceno, ki smo jo prinesli mi. Otroci so jo usmerili proti soncu in igra se je začela.

Večina otrok v skupini zelo uživa v nastopih in nimajo strahu pred tem. Nekateri pa so sramežljivi in se na začetku niso želeli izpostavljati. Otroci so pred samo dramtizacijo zgodbe imeli na voljo kotiček, v katerem so imeli pripravljeno platno in grafoskop. S tem smo želeli, da bi bili otroci za platnom sproščeni, da bi se čim boljše vživeli v svoje vloge in da bi med samo izvedbo dramtizacije samostojno pripovedovali zgodbo. V skupini je tudi deček, ki zelo rad nastopa v kakršni koli predstavi. Sam je izrazil željo, da bi bil v vlogi pripovedovalca. Seveda smo mu željo ugodili in bili presenečeni nad tem, kako se je na svojo vlogo pripravil. Pred sabo je postavil knjigo in ob prizorih slik iz zgodbe napovedoval prizore.

Vloga gledalcev je bila otrokom še posebej zanimiva, saj so prvič doživeli senčno gledališče. Tiho so spremljali predstavo, saj je bila vsaka naslednja ponovitev vedno drugačna. Otroci so menjavali svoje vloge, drugače so se vživeli v svoj lik in tudi glasbena spremljava se je spreminjala.

Cilje, ki smo si jih zadali pred samim projektom, smo uspešno uresničili. Dramtizacijo zgodbe s senčnimi lutkami smo uspešno izvedli. Otroci so bili pri sami pripravi, organizaciji in uporabi sredstev uspešni. Samo so izdelali lutke in sceno, pri tem pa sami našli idejno nalogo, kako to izvesti. Med sabo so sodelovali, hkrati pa so vseeno bili kreativni in originalni. Sami so si izbrali lik iz zgodbe, katerega lutko so želeli izdelati. Večina se jih je odločila za izdelavo Škoržka, nekaj pa jih je izdelalo gozdnega moža Listopada. Nekateri so se odločili tudi za prosojne dele, katere so pobarvali s flomastri. Ena lutka pa je bila celo brez gibljivih delov, saj jih deklica ni želela imeti.

Našo pomoč so rabili samo pri pritrjevanju gibljivih delov lutk in pri predlogu scene, da je najbolje, da sami izdelajo ozadje, katerega bomo mi samo prekopirali na prosojnico, katero bomo uporabili na grafoskopu. Tako so se sami odločili za tempera barvice in naslikane jesenske motive. Pri sami dramtizaciji zgodbe so

otroci sprejeli vsako lutko, ki jim je bila trenutno dodeljena, četudi ni bila njihova. Za samim platnom so se po nekaj zaigranih prizorih le bili sposobni vživeti v različne vloge in samostojno pripovedovati zgodbo, čeprav so kdaj pa kdaj le potrebovali našo pomoč v vlogi šepetalca, kasneje pa tudi pomoč njihove vzgojiteljice.

Na koncu projekta smo bili zadovoljni, saj se je videlo, da so otroci usvojili in spoznali nove pojme, hkrati pa so pridobili samozavest in so doživeli osebno zadovoljstvo.

6 Viri in literatura

Bahovec, E. D., ...[et al]. (1999) *Kurikulum za vrtce*. Ljubljana: Ministrstvo z šolstvo in šport, Zavod RS za šolstvo.

Borota, B., Geršak, V., Korošec, H. (2006) *Otrok v svetu glasbe, plesa in lutk*. Koper: Univerza na Primorskem, Pedagoška fakulteta.

Glogovec, Z., Žagar, D. (1992) *Ustvarjalnost. Projektno vzgojno delo*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo in šport.

Golub, Z. (2003). *Šolsko lutkovno gledališče, z zbirko lutkovnih igrice*. Nova Gorica: Educa

Korošec, H.; Majaron, E. (2002). *Lutka iz vrtca v šolo*. Univerza v Ljubljani, Pedagoška Fakulteta

Kroflič, B. (2002). Recenzija. V Korošec, H.; Majaron, E. (2002). *Lutka iz vrtca v šolo*. Univerza v Ljubljani, Pedagoška Fakulteta

Lutka - idealna povezava didaktičnih smotrov. (b. d) Pridobljeno 10. 10. 2009, iz <http://www.pef.uni-lj.si/~vilic/gradiva/3-lutke-didakticni-smotri.doc>

Marjanovič Umek, L. (2001). *Otrok v vrtcu. Priročnik h kurikulu za vrtce*. Maribor: Založba Obzorja.

Novak, H. (1990) *Projektno učno delo: drugačna pot do znanja*. Ljubljana. DZS

Scheidl, G. (1995) *Škoržek*. Ljubljana. Založba Kres.

Šinko, S. (2009) *Otpadci kao material za izradu lutaka u vrtiću*. V M, Duh (Ur.), *Interdisciplinarni pristup učenju: Put ka kvalitetnijem obrazovanju djeteta* (str. 245–251). Rijeka: Učiteljski fakultet, Maribor: Pedagoška fakulteta.

Trefalt, U. (1993) *Osnove lutkovne režije*. Ljubljana: Ministrstvo za kulturo.

Varl, B. (1997) *Ročne lutke*. Šentilj: Aristej

Wisniewski, D. (1997). *Worlds of shadow: Teaching with Shadow Puppetry*.

Zapiski s predavanj. Lutkovno gledališka vzgoja z metodiko. (2007). Maribor. Pedagoška Fakulteta